

Er zijn taalkwesties waarover heel verschillend kan worden gedacht. Taalkundige Frank Jansen behandelt iedere maand zo'n kwestie, en nodigt iedereen uit te reageren.

Heeft het ironieteken bestaansrecht?

Al vanaf de negentiende eeuw wordt er voor een leesteken gepleit waarmee een schrijver kan aangeven welke zinnen ironisch moeten worden opgevat. Er werden af en toe zelfs concrete voorstellen gedaan hoe zo'n teken eruit zou kunnen zien. Ook in *Onze Taal* gebeurde dat (met een lichte knipoog) in 2001. Onlangs was het weer raak: Boekenweekorganisator CPNB introduceerde in de recentste Boekenweek een nieuw ironieteken: ⚡ Is zo'n teken inderdaad een goed idee?

VOORSTANDER

Het oogmerk van het ironieteken is geschreven uitingen eenduidiger te maken en zo het verloop van de communicatie te verbeteren. Hoe was het immers vroeger? Als ik geschreven zou hebben: 'Het ironieteken is een goed idee', wist u nog niets van mijn ware bedoelingen, want ik kon het altijd ironisch bedoeld hebben, dus juist hebben gevonden dat het een slecht idee is. Invoering van het ironieteken maakt aan die onzekerheid een einde. Want als ik vanaf nu het te-gengestelde bedoel van wat ik schrijf, voeg ik gewoon het ironieteken toe. U snapt de bedoelingen van schrijvers vollediger en sneller. De communicatie verloopt dus effectiever en efficiënter.

Maar het blijft niet bij dit directe positieve effect. Ook in maatschappelijk opzicht zijn de voordelen groot. Denk

bijvoorbeeld aan leerlingen die hun leraar bedreigen met zinsneden als 'Jij moet dood.' De rechter heeft onlangs vastgesteld dat een dergelijke uiting niet letterlijk, dus als een dreigement, moet worden genomen maar als 'Maar meneer!' Wat zullen de leraren opgelucht zijn als hun leerlingen zulks met behulp van het ironieteken duidelijk maken! Iets dergelijks geldt voor grappen over de Profeet. De columnist of cartoonist hoeft zijn product maar van een ironieteken te voorzien en de beroepsislamisten van dienst hebben eens een middagje vrij om hun baard te kammen ⚡

TEGENSTANDER

Als u leest: "Het ironieteken is een goed idee ⚡", begrijpt u inderdaad meteen dat ik het geen goed idee vind. Maar u vraagt u vast ook meteen af: kan die man niet schrijven? Als hij dat had willen zeggen, had hij toch gewoon geschreven: 'Het ironieteken is geen goed idee'?

Blijkbaar is er een verschil tussen de ironische betekenis van 'Het ironieteken is een goed idee' en de letterlijke betekenis van 'Het ironieteken is geen goed idee.' En dat verschil is precies dat u in het eerste geval even moet dubben over mijn bedoelingen. Het voordeel van ironie is dat de communicatie wat speelser wordt; het nadeel dat de schrijver van

lafheid beschuldigd kan worden. Kortom, het ironieteken berooft de schrijver van het stijlmiddel ironie. Het valt dus te voorzien dat de echte ironici om toch de gewenste verwarring te creëren het ironieteken vooral te onpas zullen gaan gebruiken.

Het valt verder te voorzien dat volkomen eenduidige communicatie – zo die al zou kunnen bestaan – als ongewenste maatschappelijke effecten heeft dat nog meer mensen aan hun woorden worden opgeknoopt en er nog minder gelachen kan worden.

**Wat vindt u ervan?
Heeft het ironieteken
bestaansrecht?**

Geef voor 21 mei uw mening op onze website: www.onzetaal.nl/homofkuit. Of stuur een briefkaart met 'Het ironieteken is een goed idee' of 'Het ironieteken is geen goed idee' naar de redactie van *Onze Taal*, Raamweg 1a, 2596 HL Den Haag. In de volgende aflevering de uitslag. ■

Uitslag vorige stemming

"Moet iedere subcultuur een eigen woordenboek krijgen?", vroeg ik u de vorige keer. Misschien was de kwestie van het gekuiste schoolwoordenboek van Van Dale al afdoende in de media uitgekauwd, want het aantal stemmers lag deze keer ver onder het gemiddelde: slechts 64 lezers lieten weten wat ze ervan dachten. Onder hen heerste overigens wel een grote eensgezindheid, want bijna 90% (57 stemmers) vond een eigen, aangepast woordenboek voor subculturen geen goed idee. "Een woordenboek moet objectief en compleet zijn". Onder de zeven stemmers die er niet op tegen waren, werd het motto 'vrijheid, blijheid' gehuldigd: "We gaan toch geen woordenboeken verbieden?"

Antwoorden Taaltest (zie bladzijde 137)

A. Spelling

1. b. armagnac fles
2. b. carpaccio
3. b. Hemelvaartsdag
4. c. meivakantie
5. b. play-offwedstrijd

B. Woordenschat

1. c. vullen
2. c. slotwoord
3. a. brandgang
4. a. dakversiering

C. Zoek de fouten

1. *mei* (kleine letter), *zover*, *vroegte*, *op stappen*
2. *hartstikke*; *Vinex-wijken* in Groene Boekje

D. Extra

De klank *oe* heeft in het Fries twee schrijfwijzen: *oe* (zoals in het Nederlands) en *û*, met een dakje dus. De *oe* komt meestal overeen met dezelfde klank in

het Nederlands (*doek*), de *û* doorgaans met een andere Nederlandse klank – vaak de *ui*, zoals in *hûs* ('huis') en *skûtsje* ('schuitje'), maar soms nog een andere klank: *hûndert* ('honderd'). De *uu*-klank is in het Fries *u* in een open lettergreep en *û* in een gesloten lettergreep: *slute* ('sluiten') - *ik slút*.